

هنر متعهد

الگویی برای پیوند زیبایی،

ایمان و انسانیت

یادداشتی درباره استاد محمود فرشچیان

و هنر متعهد او در خدمت دین، معنویت و دیپلماسی فرهنگی

علیرضا مکتب‌دار

از هر چیز، آثارش بودند که او را به قله رساندند. تابلوهایی چون «عصر عاشورا»، «پنجمین روز آفرینش»، «ضامن آهو» و «یتیم‌نوازی علی ^{علیه السلام}» نه‌تنها در حافظه هنری ایران، بلکه در وجدان جمعی شیعیان و حتی مخاطبان غیرایرانی جای گرفته‌اند.

• **هنر به‌مثابه عبادت**

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیت هنری فرشچیان، نگاه عبادی او به هنر بود. او بارها تأکید کرده بود که نقاشی برایش نوعی راز و نیاز با خداوند است. وقتی قلم به دست می‌گرفت، خود را در محضر پروردگار می‌دید و رنگ‌ها را وسیله‌ای برای ستایش خالق می‌دانست. به‌همین دلیل، آثارش سرشار از معنویت و حال و هوای قدسی‌اند.

این نگرش عارفانه باعث شد که نقاشی در دست او از یک هنر صرفاً بصری فراتر رود و به عبادتی تصویری بدل شود؛ عبادتی که هم روح خالق اثر و هم جان بیننده را متأثر می‌سازد. به‌همین خاطر است که در برابر بسیاری از آثار او، مخاطب ناخودآگاه دچار حالتی روحانی می‌شود؛ حالتی که در کلام نمی‌گنجد و تنها با اشک یا سکوت می‌توان آن را بیان کرد.

• **ویژگی‌های هنر متعهد در آثار فرشچیان**

هنر متعهد یعنی هنری که صرفاً به زیبایی ظاهری بسنده نکند؛ بلکه حامل پیام اخلاقی، معنوی و اجتماعی باشد. در آثار فرشچیان این ویژگی‌ها به‌وضوح دیده می‌شود:

۱. **پیوند با مضامین دینی و عاشورایی**
برجسته‌ترین نمونه آن، تابلوی «عصر عاشورا»ست که صحنه بازگشت اسب بی‌سوار امام حسین ^{علیه السلام} را به تصویر می‌کشد. این اثر، بدون نمایش خون‌ریزی یا خشونت، عمیق‌ترین مظلومیت و اندوه کربلا را منتقل می‌کند.
۲. **تجلی عشق به اهل‌بیت ^{علیهم السلام}**
تابلوهای او در وصف امام رضا ^{علیه السلام}، امام علی ^{علیه السلام} و دیگر معصومین ^{علیهم السلام}، نشان می‌دهد که چگونه ایمان و ارادت قلبی می‌تواند الهام‌بخش نقاشی شود. «ضامن آهو» حاصل ندری بود که او برای شفای دست بیمار خود به امام رضا ^{علیه السلام} کرد؛ اثری که امروز زینت‌بخش حرم مطهر است.

۳. **تلفیق سنت و نوآوری**

او از یکسو به اصول نگارگری ایرانی وفادار ماند؛ خطوط منحنی، ترکیب‌بندی‌های مدور و رنگ‌های لطیف. از سوی دیگر، با افزودن پویایی، عمق‌نمایی و استفاده از تکنیک‌های نو، آثاری آفرید که هم اصالت داشتند و هم معاصر بودند.

۴. **زبان جهانی**

آثار فرشچیان حتی برای کسی که با فرهنگ ایرانی و شیعی آشنا نباشد نیز، قابل درک است. ترکیب رنگ‌ها، حرکت خطوط و فضای افسانه‌ای تابلوها احساسات انسانی مشترک را برمی‌انگیزند.

این همان وجه «دیپلماسی هنری» در کار اوست.

هنر در خدمت مکتب اهل بیت ^{علیهم السلام}

فرشچیان بیش از هر چیز، هنرش را وقف معرفی و ترویج مکتب اهل‌بیت ^{علیهم السلام} کرد. او می‌دانست که خط و رنگ، می‌توانند همان کاری را بکنند که شعر و خطابه می‌کنند؛ انتقال پیام ایمان، عدالت و محبت.

• در «یتیم‌نوازی علی ^{علیه السلام}»، تصویر مهربانی امام علی ^{علیه السلام} نسبت به کودکان بی‌پناه، به‌شکلی جهانی و انسانی به نمایش درآمده است.

• در طراحی ضریح‌های مطهر، او تلاش کرد، با استفاده از نمادها و خطوط اسلامی، فضایی بیافریند که زائر در برابر آن احساس حضور در ملکوت کند.

• در «پنجمین روز آفرینش»، مراحل خلقت جهان بر اساس آیات قرآن، با زبانی تصویری و پراز رمز و راز ارائه شده است.

این آثار نشان می‌دهد که چگونه نگارگری می‌تواند رسانه‌ای برای بیان اعتقادات دینی باشد؛ رسانه‌ای که از مرز زبان عبور می‌کند و دل‌ها را مستقیم مخاطب قرار می‌دهد.

• **دیپلماسی هنری و فرهنگی**

یکی از ابعاد مهم نقش فرشچیان در هنر معاصر ایران، کارکرد دیپلماسی فرهنگی آثار اوست. نقاشی‌هایش در موزه‌ها و نمایشگاه‌های معتبر جهان به نمایش درآمده و تحسین هنرمندان و منتقدان بین‌المللی را برانگیخته است.

هنر او نشان داد که ایران صرفاً کشوری با تاریخ کهن نیست؛ بلکه در روزگار معاصر نیز می‌تواند هنرمندی پرورش دهد که هم به ریشه‌های سنتی وفادار است و هم با زبان جهانی سخن می‌گوید. این پیام فرهنگی، تصویر ایران را در آذهان جهانیان ارتقا داده و پلی میان ایران و جهان ساخته است. فرشچیان حتی بدون سخنرانی سیاسی، از طریق رنگ و نقش، ارزش‌های انسانی و دینی را معرفی کرد. او ثابت کرد که هنر می‌تواند، سفیری مؤثرتر از هر دیپلمات باشد؛ سفیری که با زبان دل‌ها سخن می‌گوید.

• **تربیت هنرمند متعهد**

یکی از دغدغه‌های همیشگی فرشچیان، آموزش نسل جوان بود. او معتقد بود که هنر اگر به ارزش‌های معنوی گره نخورد، به سطحی‌نگری و تجاری‌گری می‌انجامد؛ به‌همین دلیل، در نظام آموزشی‌ای که به‌نام او شکل گرفت، اصل بر تربیت هنرمند متعهد است؛ هنرمندی که علاوه بر مهارت فنی، دارای بینش دینی و اخلاقی باشد. برگزاری جشنواره‌ها و کارگاه‌های هنری با محوریت موضوعات دینی، نمونه‌ای از این تلاش‌هاست. در این رویدادها، دانشجویان و هنرمندان جوان می‌آموزند که چگونه می‌توان هنر را در خدمت ایمان و ارزش‌های ملی قرار داد.

• اخبار کوتاه جهان

• روسیه

■ **مخالفت روسیه با استقرار نیروهای ناتو به‌عنوان**

تضمین امنیتی برای کی‌یف: دیمیتری مدودف، معاون شورای امنیت روسیه در واکنش به طرح مطرح‌شده در غرب درباره اعزام نیروهای نظامی ناتو به اوکراین اعلام کرد: نیروهای ناتو نمی‌توانند نقش حافظان صلح را ایفا کنند و روسیه چنین «تضمین امنیتی» برای کی‌یف را نخواهد پذیرفت. پیش‌تر امانوئل ماکرون، رئیس‌جمهور فرانسه مدعی شده بود که روسیه به یک «نیروی بی‌ثبات‌کننده» و «تهدیدی برای اروپایی‌ها» تبدیل شده است. مدودف این سخنان را در واکنش به اظهارات مکرون عنوان کرد.

• هند

■ **ترامپ، روسیه و هند را به‌سمت ایران فرستاد:** در پی افزایش فشارهای دولت ترامپ بر هند برای کاهش روابط با روسیه، وزیر خارجه هند به مسکو سفر کرده و با پوتین دیدار کرد. این دیدار به‌طور خاص بر توسعه کریدور بین‌المللی شمال– جنوب تأکید داشت؛ مسیری که نقش کلیدی ایران در آن غیرقابل انکار است. ایران به‌عنوان یکی از اعضای کلیدی کریدور شمال– جنوب و قلب تپنده این کریدور، نقش بی‌نظیری در تسهیل این مسیر تجاری ایفا می‌کند.

• اروپا

■ **کاهش رشد اقتصادی در اروپا؛ آیا رونق اقتصادی**

قاره سبز متوقف شده‌است؟: آمار و ارقام اقتصادی نشان می‌دهد که شتاب رشد اقتصادی اروپا در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۵ تقریباً متوقف شده است؛ عاملی که نگرانی‌ها را با توجه به عوامل تأثیرگذار در رشد اقتصادی اروپا از جمله نیروی کار خارجی و بحران‌های موجود در بخش انرژی، درباره روند احیای اقتصادی قاره سبز افزایش داده است. کریستین لاگارد به‌تازگی در سخنانی گفت: تولید ناخالص داخلی در کشور آلمان، در سال ۲۰۱۹ بدون مشارکت کارگران خارجی حدود شش درصد کاهش یافت و این روند متوقف نخواهد شد؛ مگر اینکه این کشورها، نیروهای خارجی بیشتری را جذب کنند.

• رژیم صهیونیستی

■ **میراث‌دزدی اسرائیل در کرانه باختری اشغالی:** رژیم

صهیونیستی با دسته‌بندی ۶۳ مکان باستانی فلسطینی در کرانه باختری اشغالی، به‌عنوان «آثار باستانی اسرائیلی» تلاش دارد. ضمن مصاحره این اماکن، راه را برای شهرک‌سازی هرچه بیشتر در آن باز کند. مؤسسه تحقیقات کاربردی «رایج» در کرانه باختری گزارش داد: هدف قراردادن مکان‌های باستانی فلسطینی توسط اسرائیل به‌بهانه حفظ میراث فرهنگی، صرفاً یک اقدام رسمی اداری یا حقوقی نیست؛ بلکه بخشی از یک سیاست سیستماتیک با هدف مصادره میراث فلسطینی است؛ مقامات اسرائیلی بیش از ۲۴۰۰ مکان باستانی فلسطینی در کرانه باختری اشغالی را به‌عنوان مکان‌های باستانی اسرائیلی طبقه‌بندی می‌کنند.

• عراق

■ **خروج نمایشی؛ تداوم حضور آمریکا در عراق در پوشش جدید:** مشاور محمد شیاع السودانی، نخست‌وزیر عراق، در ۱۷ اوت اعلام کرد: نیروهای آمریکایی در سپتامبر ۲۰۲۵ از پایگاه هوایی عین‌الاسد و فرودگاه بین‌المللی بغداد خارج خواهند شد. یک روز بعد، سخنگوی سفارت آمریکا در بغداد به‌طور جداگانه به رسانه‌های عراقی گفت: مأموریت «ائتلاف بین‌المللی» به رهبری آمریکا، به «شراکت امنیتی دو جانبه سنتی‌تر» میان آمریکا و عراق تغییر خواهد کرد. کارشناسان معتقدند: خبر خروج نیروهای آمریکایی و ائتلاف بین‌المللی از بغداد و الانبار، به‌معنای ترک واقعی عراق نیست؛ بلکه جابه‌جایی نیروها در داخل خاک این کشور است.

• فلسطین

■ **تشکیل فلسطین یک توهم است؛ بساط تشکیلات خودگردان را جمع می‌کنیم:** بن‌گوریر، وزیر امنیت داخلی رژیم صهیونیستی در واکنش به زعمه‌هایی درباره قصد تشکیلات خودگردان فلسطین برای مستقل‌شدن، گفت: در جلسه بعدی کابینه، به تانیا‌هو پیشنهاد می‌دهم، گام‌هایی فوری برای سرنگونی تشکیلات خودگردان فلسطین برداشته شود.

پاسخ درست به خواسته محمودعباس این است که دولت تروریستی او را نابود کنیم. منابع خبری گزارش کردند: تشکیلات خودگردان به‌طور جدی در حال بررسی طرحی است که براساس آن، تشکیلات خودگردان به یک دولت مستقل تبدیل شود.

• ترکیه

■ **تجارت دریایی ترکیه و اسرائیل ۳ برابر شد:** از ابتدای سال ۲۰۲۵ تاکنون، ۴۰۶ سفر دریایی تجاری میان ترکیه و بنادر اشغالی انجام شده است. آماري که نشان می‌دهد حجم تبادلات دریایی دو طرف نسبت به سال گذشته، حدود سه برابر شده است. صادرات ترکیه به اسرائیل خودرو، لوازم خانگی، آهن و فولاد، فلزات گران‌بها، نفت خام و... است. از آغاز عملیات طوفان الأقصى تاکنون، ۲۲۶۴ سفر دریایی تجاری میان بنادر رژیم صهیونیستی و ۴ کشور مصر، ترکیه، عربستان و اردن صورت گرفته.